

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอนาด้าง จังหวัดเลย
The Operations of Farm Women Groups in Na Duang District of Loei Province

จารีพร บุตรสระเกษ (Jareeporn Butsaket) *

พรชูลี นิลวิเศษ (Pornchulee Nilvises) ** บำเพ็ญ เขียวหวาน (Bumpen Keowan) ***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพทางสังคมและ เศรษฐกิจของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (2) การดำเนินงานของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (3) ความต้องการในการดำเนินงานของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ คณะกรรมการในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอนาด้าง จังหวัดเลย จำนวน 41 กลุ่ม 205 ราย คัดเลือกจากกลุ่มแม่บ้านระดับดีและระดับปานกลาง จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 102 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า (1) คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 46.38 ปี ส่วนใหญ่จบการ ศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ระยะเวลาการเป็นคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเฉลี่ย 6.27 และ 15 ปี ตามลำดับ ประกอบการเกษตรเป็นอาชีพหลัก มีรายได้ของครัวเรือน เฉลี่ยปีละ 196,827.45 บาท และมีรายได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เป็นผลตอบแทนและเงินปันผล เฉลี่ยต่อปี 3,578.82 และ 2,796.47 บาทตามลำดับ มีรายจ่ายในภาคเกษตรเฉลี่ยปีละ 73,262.45 บาท (2) คณะกรรมการมีความเห็นว่า กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในภาพรวมมีการบริหารจัดการอยู่ในระดับปานกลาง โดยดำเนินงานด้านการบริหารจัดการสมาชิกในระดับมาก การดำเนินงานระดับปานกลาง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านบริหารจัดการองค์กร ด้านการบริหารการเงิน และด้านการบริหารจัดการการผลิต การดำเนินงานระดับน้อยคือ การบริหารจัดการการตลาด และการดำเนินงานระดับน้อยที่สุดคือ การติดตามและประเมินผล (3) คณะกรรมการมีความต้องการในการดำเนินงานระดับมากที่สุด ในภาพรวมและใน 3 ด้าน ได้แก่ การสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมของสมาชิก และการพัฒนาความรู้ (4) ปัญหาในการดำเนินงานระดับมากในภาพรวมและใน 2 ประเด็น ได้แก่ การติดตามประเมินผล และการบริหารจัดการการตลาด และปัญหาระดับปานกลาง 3 ประเด็น ได้แก่ การบริหารการเงิน การบริหารจัดการการผลิต และการบริหารจัดการองค์กรและสมาชิก โดยมีข้อเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนกิจกรรมการดำเนินงาน การให้ความรู้ และการประสานงานในการปรับปรุงผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์

คำสำคัญ การดำเนินงาน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดเลย

* นักศึกษาลัทธิสุทธเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช cat_jaree@hotmail.com

** รองศาสตราจารย์ประจำแขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

que.stou@hotmail.co.th

*** รองศาสตราจารย์ประจำแขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Bumpen.Keo@stou.ac.th

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study (1) socio-economic of Farm Women Groups (2) operations of Farm Women Groups (3) operations needs of Farm Women Groups (4) problems and suggestions for the operations of Farm Women Groups

The research population were 205 committee members of 41 Farm Women Groups in Na Duang District of Loei Province. the total of 102 members were selected from the sample groups of good and medium level of Farm Women Groups. Data was collected by interview. Statistics used for analysis include frequency, percentage, mean, minimum value, maximum value and standard deviation.

Research findings were as follows. (1) The average age of Farm Women Groups Committee members was 46.38 years. Most of them completed lower secondary school. The duration of The Committee and membership of the Groups were 6.27 and 15 years respectively. Agriculture was their main occupation. Their average annual household income was 196,827.45 baht while their average annual income from groups' activities. The average annual returns and dividend 3,578.82 and 2,796.47 baht respectively. The average annual cost in agricultural sector 73,262.45 baht. (2) In their overall views, it was found the Committee's operation was at medium level, while the high level in the membership management. There were 3 operations at medium level namely organization management, financial management and production management. The operation at low level was marketing management and the operations at the lowest level were monitoring and evaluation. (3) Operations needs at the highest level were found in overall and in 3 following aspects; activity support, members' participation, and knowledge development. (4) Overall problem, it was discovered in operations at high level and in 2 problems include monitoring and evaluation as well as marketing management. There were 3 problems at medium level include financial management, production management and organization and members' management. They proposed authorities concerned to support the operations activity by providing knowledge and coordination to assist them improving their products and packaging.

Keywords: Operations, Farm Women Groups, Loei Province

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

บทนำ

กรมส่งเสริมการเกษตรมีนโยบายส่งเสริมและพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมาตั้งแต่ ปี 2513 โดยส่งเสริมให้สตรีในภาคเกษตรรวมตัวกันเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตามความสมัครใจ เพื่อให้รู้จักทำงานเป็นหมู่คณะภายใต้กติกากลุ่ม โดยสมาชิกและเพื่อสมาชิก มีการบริหารงานในรูปคณะกรรมการ ซึ่งมีตั้งแต่ระดับตำบล อำเภอ จังหวัด เขต และระดับประเทศ มีศักยภาพในการดำเนินงานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงไปจนถึงวิสาหกิจชุมชนและเชิงธุรกิจ ทั้งยังช่วยผลักดันนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตร และรัฐบาลได้เป็นอย่างดี ซึ่งก่อให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือและการดำเนินการเพื่อการพัฒนาองค์กรเกษตรกรให้เข้มแข็ง (กรมส่งเสริมการเกษตร 2555: 1)

สำนักงานเกษตรจังหวัดเลยได้รับมอบหมายจากกรมส่งเสริมการเกษตรให้ดำเนินการส่งเสริมสตรีในครอบครัวเกษตรกรให้ร่วมกันทำกิจกรรมและจัดตั้งเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขึ้น เพื่อการส่งเสริมสนับสนุนงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาการประกอบอาชีพและความเป็นอยู่ของครอบครัว ในปี 2556 มีจำนวนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั้งสิ้น 832 กลุ่ม ประกอบด้วยสมาชิก 14,331 ราย กระจายอยู่ในท้องที่ของอำเภอต่าง ๆ ในเขตจังหวัดเลย สำหรับสำนักงานเกษตรอำเภอนาด้วง มีจำนวนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั้งสิ้น 41 กลุ่ม มีสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจำนวน 579 ราย และคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จำนวน 205 ราย (www.farmgroup.doae.go.th)

ในระยะเวลาที่ผ่านมาถึงสี่สิบปีเศษ กรมส่งเสริมการเกษตรดำเนินการส่งเสริมให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรพัฒนาจนมีความเข้มแข็งขึ้น จึงมีการวัดความก้าวหน้าในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรโดยประเมินจากตัวชี้วัดด้านต่าง ๆ จนสามารถแบ่งชั้นของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับดี ระดับปานกลาง และระดับพัฒนา ดังนั้น เพื่อให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้รับการส่งเสริมพัฒนาให้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเป็นที่ยอมรับ และใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนากลุ่มอื่นๆต่อไป จึงควรศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอนาด้วง จังหวัดเลย ซึ่งในปี 2556 ได้รับการจัดชั้นเป็นกลุ่มระดับดีและระดับปานกลางเกี่ยวกับการดำเนินงาน ความต้องการ ปัญหาและข้อเสนอแนะของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อันเป็นข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานอื่นๆ และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในงานส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร รวมทั้งใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานและพัฒนาขีดความสามารถของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสอดคล้องและเหมาะสมในการปฏิบัติงานส่งเสริมการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในพื้นที่มากยิ่งขึ้น ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นแนวทางในการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนากลุ่ม ตลอดจนนำผลไปประยุกต์ในงานส่งเสริมการเกษตรต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
- 2.2 เพื่อศึกษาการดำเนินงานของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
- 2.3 เพื่อศึกษาความต้องการในการดำเนินงานของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
- 2.4 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของคณะกรรมการ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอนาด่าง จังหวัดเลย ที่ขึ้นทะเบียนไว้กับกรมส่งเสริมการเกษตร คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับดี และระดับปานกลาง ที่ได้รับการจัดชั้นการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรของกรมส่งเสริมการเกษตร เมื่อปี 2556 คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผู้ดำรงตำแหน่งประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก และประชาสัมพันธ์ จำนวน 34 กลุ่ม ๆ ละ 3 คน จำนวน 102 คน ได้แก่ 1) กลุ่มตัวอย่างระดับดี จำนวน 12 กลุ่ม ๆ ละ 3 คน รวม 36 คน 2) กลุ่มตัวอย่างระดับปานกลางจำนวน 22 กลุ่ม ๆ ละ 3 คน รวม 66 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด และแบบปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน แต่ละตอนมีลักษณะคำถามเป็นแบบมีคำตอบให้เลือกเป็นแบบมาตราประมาณค่า กำหนดให้มี 5 ระดับ ได้แก่ ระดับคะแนน 1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด ระดับคะแนน 2 หมายถึง ระดับน้อย ระดับคะแนน 3 หมายถึง ระดับปานกลาง ระดับคะแนน 4 หมายถึง ระดับมาก และระดับคะแนน 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด ซึ่งการทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบสัมภาษณ์มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach's alpha) ของระดับการดำเนินงานเท่ากับ 0.836 ระดับความต้องการเท่ากับ 0.850 และระดับความรุนแรงของปัญหาเท่ากับ 0.868

ผลการวิจัย

1. สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ผลการศึกษาพบว่า มีอายุเฉลี่ย 46.38 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า สมรสแล้ว จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.39 คน ระยะเวลาที่เป็นคณะกรรมการ และเป็นสมาชิกกลุ่ม 6.27 และ 15 ปี ตามลำดับ ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ ด้วย ได้แก่ กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีตำแหน่งทางสังคมส่วนใหญ่เป็นอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อสม.) และเคยได้รับการฝึกอบรมหลายเรื่อง โดยเฉพาะการแปรรูปและถนอมอาหาร การจัดทำบัญชี และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ อาชีพของครัวเรือนของทุกราย คือประกอบกรเกษตร รองลงมาคืองานมีเงินเดือนประจำ ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 11.88 ไร่ จำนวนแรงงานในครัวเรือน เฉลี่ย 2.44 คน จำนวนแรงงานจ้างเฉลี่ย 2.67 คน แหล่งเงินทุนที่ใช้ส่วนใหญ่กู้จากกองทุนหมู่บ้าน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร รายได้ครัวเรือนต่อปีเฉลี่ย 196,827.45 บาท ส่วนหนึ่งมาจากการเข้าร่วมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรต่อปี ซึ่งเป็นผลตอบแทนแรงงานเฉลี่ย 3,578.82 บาท และเงินปันผลเฉลี่ย 2,796.47 บาท มีสภาพการเป็นหนี้สินเฉลี่ย 46,975.49 บาท โดยมีรายจ่ายต่อปีในภาคการเกษตรเฉลี่ย 73,262.45 บาท

2. การดำเนินงานของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวม มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน มีดังนี้

1) การดำเนินงานด้านการบริหารจัดการสมาชิก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีการดำเนินงานในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น คือการจัดประชุมสมาชิกอย่างน้อย 4 ครั้งต่อปี และมีการดำเนินงานในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นการเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตกิจกรรมทางเลือกโดยการฝึกปฏิบัติแก่สมาชิก และประเด็นการให้คำปรึกษา ร่วมแก้ไขปัญหาแก่สมาชิกในการดำเนินงาน

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

2) การดำเนินงานด้านการบริหารจัดการองค์กร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการดำเนินงานในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น คือการจัดประชุมคณะกรรมการ 6 ครั้งต่อปี และมีการดำเนินงานในระดับน้อยที่สุด 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นการประชาสัมพันธ์ผลงานการดำเนินงาน และประเด็นการเสนอแผนงานโครงการขอรับการสนับสนุนจากองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น

3) การดำเนินงานด้านการบริหารจัดการการเงิน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการดำเนินงานในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นการระดมหุ้น/เงินทุนของกลุ่ม และประเด็นการจัดทำระบบบัญชีของกลุ่ม และมีการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด 1 ประเด็น คือ การจัดสวัสดิการให้สมาชิก

4) การดำเนินงานด้านการบริหารจัดการการผลิต ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และในประเด็นย่อย 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นการจัดการปัจจัยการผลิต และประเด็นการควบคุมการตรวจสอบ และมีการดำเนินงานในระดับน้อย 2 ประเด็น ได้แก่ กระบวนการผลิต และการวางแผนการผลิต ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) การจัดการปัจจัยการผลิต ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการดำเนินงานในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ การควบคุมและการตรวจสอบคุณภาพของปัจจัยการผลิต และการจัดหาวัสดุอุปกรณ์และเครื่องทุ่นแรงที่ใช้ รองลงมาได้มีการดำเนินงานในระดับปานกลาง 1 ประเด็นคือ การบรรจุภัณฑ์และการรวบรวมผลิตภัณฑ์ และมีการดำเนินงานในระดับน้อย 1 ประเด็นคือ การขนส่งและการกระจายผลิตภัณฑ์

(2) การควบคุมการตรวจสอบ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการดำเนินงานในระดับมาก 1 ประเด็น คือ การกำหนดแหล่งจำหน่ายสินค้า รองลงมาได้มีการดำเนินงานในระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ การรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ และมีการดำเนินงานในระดับน้อย 1 ประเด็น คือการจัดทำรูปแบบการจำหน่าย

(3) การวางแผนการผลิต ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมีการดำเนินงานในระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ การกำหนดขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงาน และมีการดำเนินงานในระดับน้อยใน 3 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นการวิเคราะห์ข้อมูลผลิตภัณฑ์ ต้นทุน กำไร ในการผลิตของกลุ่ม ประเด็นการกำหนดเป้าหมายและทิศทางของกลุ่ม และประเด็นการจัดทำแผนกิจกรรม แผนการผลิต และการวิเคราะห์ความต้องการของตลาด

(4) กระบวนการผลิต ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมีการดำเนินงานในระดับน้อย 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิต และประเด็นการวิเคราะห์ศักยภาพการผลิต การกำหนดปริมาณการผลิต และคุณภาพของผลิตภัณฑ์ โดยมีการดำเนินงานในระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นการดำเนินการผลิต/การแปรรูปผลผลิต และตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ และประเด็นการจัดการวัสดุอุปกรณ์ เครื่องทุ่นแรง และเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิต

5) การดำเนินงานด้านการบริหารจัดการการตลาด ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมีการดำเนินงานในระดับมาก 1 ประเด็น คือ การกำหนดราคาผลิตภัณฑ์ กำไร ขาดทุน รองลงมาได้มีการดำเนินงานในระดับน้อย 1 ประเด็นคือ การจัดการตลาดภายในชุมชน และมีการดำเนินงานในระดับน้อยที่สุด 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นการประเมินการตลาด และประเด็นการประชาสัมพันธ์สินค้า

6) การดำเนินงานด้านการติดตามประเมินผล ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุดโดยมีการดำเนินงานในระดับน้อยที่สุด 3 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นการเก็บข้อมูลการดำเนินงานมาประเมินผล ประเด็นการประเมินผลสำเร็จของแผนปฏิบัติงานที่กำหนดไว้ และประเด็นการนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขและแจ้งให้สมาชิกทราบ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

3. ความต้องการในการดำเนินงานของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่า ในภาพรวมมีความต้องการในการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด และใน 3 ประเด็น ได้แก่ ด้านการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก และด้านการพัฒนาความรู้ ซึ่งมีผลการพิจารณาในแต่ละด้าน ดังนี้

1) ความต้องการด้านการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม ในภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด และในทุกประเด็นย่อย ได้แก่ ประเด็นการสนับสนุนเงินทุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐ ประเด็นการปรับปรุงสถานที่ประกอบการ เพื่อขอรับรองมาตรฐานจากองค์การอาหารและยา (อย.) และ GMP และประเด็นการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่มีคุณภาพ

2) ความต้องการด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก ในภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด และในประเด็นย่อย 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นการยอมรับนับถือและศรัทธาของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เพื่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม และประเด็นการเข้าร่วมประชุมของสมาชิกกลุ่ม และมีความต้องการในระดับมาก 1 ประเด็น คือ การจัดทำแผนการดำเนินงานและพัฒนากลุ่ม

3) ความต้องการด้านการพัฒนาความรู้ ในภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด และในประเด็นย่อย 3 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นการศึกษาดูงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอื่นที่ประสบความสำเร็จ ประเด็นการพัฒนาความรู้และทักษะการบริหารจัดการกลุ่มที่ดี และประเด็นการอบรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ให้มีความหลากหลายเป็นที่ต้องการของตลาด และมีความต้องการในระดับมาก 1 ประเด็น คือ การพัฒนาความรู้ในการแปรรูปและถนอมอาหารจากผลผลิตทางการเกษตร

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1) ปัญหาในการดำเนินงานของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่าในภาพรวมมีปัญหาในการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง และใน 3 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นการบริหารการเงิน ประเด็นการจัดการการผลิต และประเด็นการบริหารจัดการองค์กรและสมาชิก และมีปัญหาอยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นการติดตามประเมินผล และประเด็นการบริหารจัดการการตลาด มีผลในแต่ละด้าน ดังนี้

(1) การบริหารจัดการการตลาด ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมาก โดยมีปัญหาการดำเนินงานในระดับมากที่สุด 3 ประเด็น ได้แก่ ไม่มีการพัฒนาคุณภาพผลผลิต ไม่มีการศึกษาข้อมูลความต้องการของตลาดต่อผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม และไม่มีการวางแผนด้านการตลาด การจำหน่าย การประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์กลุ่ม และมีปัญหาในระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ ไม่มีการจัดการวัตถุดิบ

(2) การติดตามประเมินผล ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมาก โดยมีปัญหาการดำเนินงานในระดับมากที่สุด 3 ประเด็น ได้แก่ ไม่มีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงและแก้ไขให้ดีขึ้น ขาดการประเมินศักยภาพกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง และไม่มีการเก็บข้อมูลการดำเนินงานเพื่อการประเมินผล และมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย 2 ประเด็น ได้แก่ ขาดการประสานงานของเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และไม่มีการปฏิบัติตามแผนของกลุ่มที่ตั้งไว้

(3) การบริหารการเงิน ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีปัญหาการดำเนินงานในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น ได้แก่ ขาดการแบ่งเงินจากรายได้สมทบทุนเข้ากลุ่ม และขาดเงินทุนหมุนเวียน และมีปัญหาในระดับน้อยที่สุด 1 ประเด็น คือ การแบ่งปันผลประโยชน์ไม่เหมาะสมการบริหารจัดการการผลิต ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีปัญหาการดำเนินงานในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น คือ ขาดแคลน

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

แรงงาน และมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย 2 ประเด็น ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์การผลิตไม่เพียงพอ และขาดความรู้การแปรรูปผลิตภัณฑ์

(4) การบริหารจัดการองค์กรและสมาชิก ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการดำเนินงานในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น ได้แก่ ขาดการจัดทำข้อมูลข่าวสารเพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของกลุ่ม และไม่มีการเสนอแผนขอรับการสนับสนุน และมีปัญหาระดับน้อยที่สุด 1 ประเด็น คือ การประชุมไม่ต่อเนื่อง

2) ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ซึ่งสรุปผลได้ดังนี้

(1) ต้องการให้เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาพบปะบ่อย ๆ เพื่อกระตุ้นให้กรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานกลุ่มให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

(2) ต้องการปรับปรุงผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย

(3) ต้องการให้เจ้าหน้าที่ประสานงานขอรับการสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ทั้งด้านการตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์

(4) ต้องการให้เจ้าหน้าที่ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้ในการขอรับการรับรองผลิตภัณฑ์

(5) ต้องการให้มีการศึกษาดูงานกลุ่มที่ประสบความสำเร็จที่มีความเข้มแข็ง เพื่อเรียนรู้การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรของจังหวัดอื่น ๆ ด้วย

อภิปรายผล

2.1 สภาพทางสังคม ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 46.38 ปี ซึ่งอยู่ในวัยกลางคนเป็นช่วงวัยที่มีประสบการณ์มากพอสมควร ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จึงนับว่ามีการศึกษาและมีความรู้เพียงพอที่สามารถตอบแบบสัมภาษณ์ได้ดี ข้อมูลที่ได้รับจึงนับว่าน่าเชื่อถือได้ มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.39 คน ระยะเวลาที่เป็นคณะกรรมการเฉลี่ย 6.27 ปี และเป็นสมาชิกมาแล้วเฉลี่ย 15 ปี จึงนับว่ามีประสบการณ์ในการเป็นสมาชิกมานานพอสมควร และมีการศึกษาสูงจะมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และดำเนินกิจกรรมกลุ่มในฐานะกรรมการได้ดี และมีประสบการณ์ในการเป็นกรรมการมาแล้วถึง เฉลี่ยสิบกว่าปี นอกจากนั้นกรรมการยังเป็นสมาชิกกลุ่มอื่นด้วย และมีตำแหน่งทางสังคม กรรมการทั้งหมดเคยเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาขีดความสามารถ จะเห็นได้ว่าคณะกรรมการมีความพยายาม และขวนขวายหาความรู้ โดยเข้าอบรมเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะนำมาพัฒนากลุ่มต่อไป ดังเช่น อบรมเรื่องการแปรรูปและถนอมอาหาร การจัดทำบัญชี การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การบริหารจัดการกลุ่ม และการจัดทำแผนการดำเนินงาน

2.2 สภาพทางเศรษฐกิจ ผลการศึกษาพบว่าคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั้งหมดประกอบอาชีพการเกษตร ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 11.88 ไร่ ซึ่งมีขนาดพอเหมาะในการประกอบการเกษตรที่จะใช้จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.44 คน และจำนวนแรงงานจ้างในการทำเกษตรในบางช่วงฤดูกาลและบางกิจกรรมเฉลี่ย 2.67 คน ส่วนใหญ่ใช้เงินทุนจาก จากกองทุนหมู่บ้าน และจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

เพราะยังมีสภาพการเป็นหนี้สินของครัวเรือนเฉลี่ย 46,975.49 บาท โดยมีรายจ่ายต่อปีของครัวเรือนในภาคเกษตรเฉลี่ย 73,262.45 บาท ขณะที่มียาได้ต่อปีจากอาชีพของครัวเรือนเฉลี่ย 196,827.45 บาท ซึ่งนับว่ามีรายได้มากเพียงพอในการใช้หนี้สินและการใช้ในการดำรงชีวิตในครัวเรือน สำหรับรายได้จากผลตอบแทนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเฉลี่ย 3,578.82 บาท และเงินปันผลจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเฉลี่ย 2,796 บาทต่อ นับว่าทำรายได้ไม่น้อยเมื่อเทียบกับรายได้ทั้งหมดจากอาชีพของครัวเรือน อาจมีผลให้สมาชิกขาดการยอมรับนับถือและศรัทธาต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการได้

2.3 การดำเนินงานของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ผลการศึกษพบว่า

1) การดำเนินงานในด้านการบริหารจัดการองค์การอยู่ในระดับมากที่สุดในประเด็นการจัดประชุมคณะกรรมการ 6 ครั้งต่อปี และการดำเนินงานในด้านการบริหารจัดการสมาชิกอยู่ในระดับมากที่สุดในประเด็นการมีการจัดประชุมสมาชิกอย่างน้อย 4 ครั้งต่อปี ทั้งนี้สอดคล้องกับ กรมส่งเสริมการเกษตร (2555: 8) ระบุว่า การประชุมเป็นสิ่งสำคัญในการทำงานเป็นทีม ทุกคนจะมีโอกาสแสดงความคิดเห็นความต้องการ การประชุมจึงมีประโยชน์หลายประการ ได้แก่ 1) เป็นการระดมสมองและประสบการณ์ที่ดีของสมาชิกมาใช้ประโยชน์ 2) สมาชิกจะได้รับความรู้ และประสบการณ์เพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน 3) ทำให้เกิดความเข้าใจตรงกันในระหว่างผู้เข้าร่วมประชุม 4) ทำให้เกิดความผูกพัน ร่วมมือร่วมใจ ความพร้อมเพรียงและความสามัคคี ซึ่งจะเห็นได้ว่ากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการจัดกิจกรรมการประชุมเป็นประจำ เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้รับทราบผลการดำเนินงานที่กำลังทำอยู่ แต่ไม่มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เสนอแนะแนวทางดำเนินงานที่จะทำต่อไป ในการดำเนินงานด้านการจัดทำแผนการดำเนินงาน แผนการผลิต แผนการตลาด และแผนขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง

2) การดำเนินงานด้านการบริหารจัดการองค์การ อยู่ในระดับน้อยที่สุด 2 ประเด็น ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงาน และการเสนอแผนงานโครงการขอรับการสนับสนุนจากองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะขาดเครื่องมือหรือสื่อในการประชาสัมพันธ์ให้บุคคลภายนอกทราบ ลงทำได้เพียงชี้แจงให้สมาชิกผู้เข้าร่วมได้ทราบในที่ประชุม นอกจากนั้นคณะกรรมการอาจไม่ทราบช่องทางในการขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก รวมทั้งยังไม่ชำนาญหรือถนัดในการจัดทำแผนตามที่ได้รับกรอบมาให้เจ้าหน้าที่จะต้องเข้าไปให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดต่อไป

3) การดำเนินงานในด้านการบริหารจัดการการตลาด อยู่ในระดับน้อยที่สุดในประเด็นการประเมินการตลาด การประชาสัมพันธ์สินค้า และการเชื่อมโยงเครือข่ายตลาดภายนอกชุมชน ทั้งนี้เพราะสินค้ายังมีจำนวนน้อย ผลผลิตไม่ต่อเนื่อง มีแรงงานในการผลิตน้อย สินค้าไม่มีความหลากหลาย ไม่สามารถดึงดูดความสนใจของลูกค้าได้ ขาดการประชาสัมพันธ์เพราะอาจไม่มีความเข้าใจในการจัดทำข้อมูลเพื่อเผยแพร่ผลงาน หรือเชื่อมโยงเครือข่ายภายนอกชุมชนได้ อาจเป็นเพราะไม่ทราบถึงวิธีการดำเนินการ

4) การดำเนินงานในด้านการบริหารการเงินอยู่ในระดับน้อยที่สุดในประเด็นการจัดสวัสดิการให้สมาชิก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรยังมีรายได้จากผลตอบแทนจากการดำเนินกิจกรรมไม่เพียงพอที่จะนำมาจัดสวัสดิการให้สมาชิก ประกอบกับเป็นกลุ่มที่ไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคลทำธุรกิจได้ไม่หลากหลาย จำนวนสมาชิกไม่มาก เข้าและออกจากการเป็นสมาชิกได้ง่าย จึงไม่ค่อยมีความมั่นคงมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับ สกาวรัตน์ เมืองงาม (2555 : 104-105) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดสุรินทร์

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

พบว่า เงินทุนในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและเงินทุนหมุนเวียนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีเงินทุนในการดำเนินการมากจะส่งผลให้คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มสามารถดำเนินกิจกรรมและผลิตภัณฑกลุ่มได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถนำเงินที่ได้มาบริหารจัดการในรูปแบบเงินปันผลจากกำไรที่ดำเนินการ เงินออมทรัพย์ หรือการระดมทุน หรือเป็นวงเงินกู้ให้แก่สมาชิก ซึ่งจะทำให้สมาชิกมีการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น โดยเฉพาะในการประชุมเพื่อวางแผน จะเป็นเวทีที่สมาชิกจะได้แสดงความคิดเห็น การกำหนดกฎกติกา ข้อบังคับ ของกองทุนเพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิก รวมทั้งการได้ทราบความเคลื่อนไหวของกลุ่ม จึงให้ความสำคัญกับเงินทุนในการดำเนินการ

5) การดำเนินงานในด้านการติดตามประเมินผล อยู่ในระดับน้อยที่สุดในประเด็นการเก็บข้อมูลการดำเนินงานมาประเมินผล การประเมินผลสำเร็จของแผนปฏิบัติงานที่กำหนดไว้ และนำผลการประเมิน มาปรับปรุงแก้ไขและแจ้งให้สมาชิกทราบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคณะกรรมการไม่รู้และไม่เข้าใจไม่เห็นความสำคัญของการประเมินผล ขาดความรู้ในการประเมินผล ทั้งกระบวนการวางแผน การเก็บข้อมูล การนำผลประเมินมาปรับปรุง จึงมีการดำเนินงานด้านนี้ระดับน้อยที่สุด

2.4 ความต้องการในการดำเนินงานของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ผลการศึกษาพบว่า

1) ด้านการพัฒนาความรู้ คณะกรรมการมีความต้องการภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และในประเด็นย่อยทั้ง 3 ประเด็น ได้แก่ การศึกษาดูงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอื่นที่ประสบความสำเร็จ ประเด็นการพัฒนาความรู้และทักษะการบริหารจัดการกลุ่มที่ดี และการอบรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ให้มีความหลากหลายเป็นที่ต้องการของตลาด สอดคล้องกับ อิศริยา มีสิงห์ (2546: บทคัดย่อ) ศึกษาความต้องการของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น พบว่า มีความต้องการระดับมากในเรื่อง (1) ความรู้ด้านเทคนิค (2) ความต้องการด้านวิธีการส่งเสริม และ (3) ความต้องการได้รับการบริการและสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ ได้แก่ การสนับสนุนความรู้และเทคนิคการผลิต และการให้คำปรึกษาด้านการตลาด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคณะกรรมการเห็นว่ากลุ่มจะพัฒนามีความก้าวหน้าและมีกิจกรรมเกิดขึ้นได้ ต้องมีการอบรมและศึกษาดูงาน ตลอดจนฝึกทักษะในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการบริหารจัดการกลุ่มอย่างมืออาชีพ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ให้มีความหลากหลายและดึงดูดความสนใจ ต้องการสร้างขวัญและกำลังใจในการดำเนินงานให้กับสมาชิก ต้องการเห็นเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่คาดว่าจะนำมาใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มได้ ตลอดจนได้เรียนรู้กระบวนการบริหารจัดการกลุ่มให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดทำแผนการดำเนินงานกลุ่ม และอาจเป็นเครือข่ายการผลิตการตลาดในโอกาสต่อไป

2) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก คณะกรรมการมีความต้องการภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ในประเด็นการยอมรับนับถือและศรัทธาของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเพื่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม และการเข้าร่วมประชุมของสมาชิกกลุ่ม เพราะการจะดำเนินกิจกรรมใดเพื่อส่วนรวม คณะกรรมการจะต้องมีกำลังใจและมีพลังในการดำเนินการได้จึงต้องการการยอมรับนับถือยกย่องและศรัทธาจากสมาชิก รวมทั้งการเข้าร่วมประชุมและทำกิจกรรมกับกลุ่มของสมาชิก ทั้งนี้เป็นไปตามลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ ขั้นที่ 4 การได้รับการยกย่องนับถือจากผู้อื่น (self - esteem) และมีความต้องการในระดับมาก คือประเด็นการจัดทำแผนการดำเนินงานและพัฒนากลุ่ม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคณะกรรมการยังขาดความรู้และทักษะในการดำเนินงานกลุ่ม ทำให้

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

ขาดความมั่นใจในแนวทางที่กำลังปฏิบัติอยู่ และขาดการจัดทำแผนการดำเนินงานของกลุ่มยังทำให้ขาดทิศทางการพัฒนาไปสู่เป้าหมาย

3) ด้านการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม ทุกประเด็นอยู่ในระดับมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนเงินทุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐ การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่มีคุณภาพ และการปรับปรุงสถานที่ประกอบการเพื่อรองรับมาตรฐานจากองค์การอาหารและยา (อย.) และ GMP ทั้งนี้เพราะเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ และสถานที่ประกอบการเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความปลอดภัย และมีมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับในการนำออกจำหน่ายสู่สังคม ชุมชนภายนอกต่อไป อาจเป็นเพราะคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรยังไม่มีแผนงานในส่วนของการพึ่งตนเอง และกิจกรรมที่ทำอยู่อาจไม่มีรายได้มากพอที่จะจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตได้อย่างเพียงพอ

2.5 ปัญหาในการดำเนินงานของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่าปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มี 3 ประเด็น ได้แก่ การบริหารการเงิน การบริหารจัดการการผลิต และการบริหารจัดการองค์กรและสมาชิก และมีปัญหาระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ การบริหารจัดการการตลาด และการติดตามประเมินผล ดังนี้

2.5.1 การบริหารจัดการการตลาด พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ประเด็น ได้แก่ ไม่มีการพัฒนาคุณภาพผลผลิต ไม่มีการศึกษาข้อมูลความต้องการของตลาดต่อผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม และไม่มี การวางแผนด้านการตลาด การจำหน่าย การประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมที่ทำกันในลักษณะทำเป็นประเพณีสืบทอดกันมา ไม่เน้นการมีรายได้เป็นหลัก เป็นการรวมกลุ่มตามรูปแบบที่ทางราชการส่งเสริม ซึ่งมีอยู่จำนวนมาก ทำให้การดำเนินงานไม่ได้เป็นไปตามที่คาดหวังไว้

2.5.2 การติดตามประเมินผล พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ประเด็น ได้แก่ ไม่มีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงและแก้ไขให้ดีขึ้น ขาดการประเมินศักยภาพกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง และไม่มี การเก็บข้อมูลการดำเนินงานเพื่อการประเมินผล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคณะกรรมการกลุ่มขาดการเรียนรู้ใน ขบวนการกลุ่มอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ผู้ปฏิบัติไม่รู้และเข้าใจในความสำคัญของขั้นตอนการประเมินผลงานที่ทำซึ่ง จะส่งผลให้กลุ่มไม่สามารถเติบโตและขาดการสนับสนุนจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง

2.5.3 การบริหารการเงิน พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นการแบ่งเงินจากรายได้สมทบทุนเข้ากลุ่ม และขาดเงินทุนหมุนเวียน ประเด็นที่มีปัญหาระดับน้อยที่สุด คือ การแบ่งปันผลประโยชน์ไม่เหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่ไม่ได้วางแผนการดำเนินงานไว้ชัดเจน ขาดระเบียบ กฎ กติกาต่าง ๆ รู้และเข้าใจไม่เท่ากัน การผลิตที่ไม่มีเป้าหมายทางการตลาด ทำให้ระบบการผลิตซับซ้อน ไม่มีความพร้อมทั้งปัจจัยการผลิต เทคโนโลยี แรงงาน ซึ่งจะมีผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่มต่อไป

2.5.4 การบริหารจัดการการผลิต พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด คือขาดแคลนแรงงาน ระดับมากคือ ขาดการจัดทำแผน/เป้าหมายการผลิต ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคณะกรรมการกลุ่มขาดการวางแผนการผลิต ขาดข้อมูลในการขยายการผลิตและการกำหนดเป้าหมาย ส่งผลทำให้การกระจายแรงงานเพื่อดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม ทำให้ไม่สอดคล้องกับกิจกรรมการผลิตในครัวเรือนของสมาชิก และสมาชิกกลุ่มแต่ละคนมีภาระในไร่นาของตนเองตามฤดูกาลผลิต จึงให้ความสำคัญในกิจกรรมของกลุ่มเป็นอันดับรองลงมา

2.5.5 การบริหารจัดการองค์กรและสมาชิก พบว่า มีปัญหาในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น ได้แก่ ขาดการจัดทำข้อมูลข่าวสารเพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของกลุ่ม และไม่มี การเสนอแผนขอรับการสนับสนุน เป็น

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

เพราะขาดความร่วมมือในการเสนอแผนตามช่วงเวลาของแผนงบประมาณของหน่วยงานต่างๆ เนื่องจากไม่ได้จัดทำแผนไว้ล่วงหน้า ตลอดจนขาดการเตรียมข้อมูลเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนปัญหาในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ ขาดการแสดงความคิดเห็นของสมาชิก และขาดความรู้และทักษะในการดำเนินงานบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้นำการประชุมขาดทักษะในการระดมความคิดเห็นและผูกขาดการนำเสนอไว้กับสมาชิกบางราย หรือมีสมาชิกที่มีอิทธิพลเหนือกว่าสมาชิกด้วยกันเข้าร่วมประชุมจึงจำกัดความคิดเห็นของสมาชิกรายอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1) ควรส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความรู้และทักษะ กระบวนการผลิต การแปรรูปผลผลิตจากการเกษตรที่หลากหลาย จัดอบรมการจัดการกระบวนการเรียนรู้การจัดทำแผนงานโครงการ ให้คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเพื่อนำไปปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม
- 2) ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการการจัดทำแผนและการประเมินผลให้แก่คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในการคิดวิเคราะห์การจัดทำแผนการดำเนินงานของกลุ่มโดยให้ตระหนักถึงศักยภาพ จุดอ่อน จุดแข็ง และภูมิปัญญา เพื่อให้สอดคล้องกับทรัพยากรและสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่ม
- 3) ควรสนับสนุนสภากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบล จัดทำแผนงาน โครงการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ร่วมกับคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เพื่อขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด และหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มต่อไป

1.2 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

- 1) ทั้งคณะกรรมการและสมาชิกควรจะร่วมมือกันประชาสัมพันธ์ผลงาน ผลิตภัณฑ์และสินค้า ให้ชุมชนภายนอกได้รับทราบ เพื่อให้ความอุดหนุนช่วยเหลือและสนับสนุนกลุ่มให้ก้าวหน้าต่อไป ตลอดจนมีความร่วมมือร่วมใจกันอย่างเหนียวแน่นตลอดไป
- 2) สมาชิกควรให้ความร่วมมือร่วมใจกับการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มอย่างพร้อมเพรียงและต่อเนื่องกัน เพื่อแสดงถึงพลังของการมีส่วนร่วม รวมถึงความเสียสละในการแบ่งเงินรายได้จากการปันผลและการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเป็นเงินสมทบทุนเข้ากลุ่มเพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนนำมาจัดสวัสดิการแก่สมาชิกต่อไป
- 3) คณะกรรมการควรจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการและสมาชิกเพื่อร่วมกันวางแผน กำหนดเป้าหมาย และประเมินผลในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม
- 4) คณะกรรมการควรเข้ารับการฝึกอบรมการมีภาวะผู้นำให้มากขึ้น
- 5) คณะกรรมการควรเชิญเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องชี้แนะการเป็นผู้นำการประชุมที่ดี
- 6) คณะกรรมการร่วมกับเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรศึกษาวิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ยังบกพร่องให้ดีขึ้น

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษากระบวนการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จในท้องถิ่น ๑ เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพการดำเนินงานของกลุ่ม

2.2 ศึกษากระบวนการจัดทำแผนการดำเนินงานในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐในการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน เพื่อวางแผนทางการเชื่อมโยงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2555). คู่มือการจัดตั้งและดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร สำนักพัฒนาเกษตรกร _____ . (2556). ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ปี 2556. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2556.

จาก [http:// www.farmgroup.doae.go.th](http://www.farmgroup.doae.go.th)

สการรัตน์ เมืองงาม. (2555). การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์

(วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

สำนักงานเกษตรอำเภอหาดฉาง. (2555). ทะเบียนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอหาดฉาง จังหวัดเลย (อัดสำเนา)

อิสริยา มีสิงห์. (2546). ความต้องการของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น

(วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.